

Materiál pro jednání 91. Plenární schůze RHSD ČR dne 20. června 2011

INFORMACE O PŘÍPRAVĚ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY A POSTAVENÍ ČR V BUDOUCNOSTI

Úvod

Diskuse o budoucí podobě Společné zemědělské politiky EU získala v listopadu 2010 nový impuls po předložení sdělení EK na téma SZP do roku 2020. Tématu reformy SZP se také aktivně věnuje Rada EU, Evropský parlament, členské státy, nevládní organizace i akademická sféra. Pro české zemědělství představuje SZP důležitý finanční nástroj, který z evropského rozpočtu přináší do českého zemědělství desítky miliard korun ročně. Prosazování zájmů ČR při jednáních o budoucí podobě Společné zemědělské politiky po roce 2013 patří mezi zásadní priority ministerstva zemědělství. ČR usiluje o to, aby budoucí SZP byla tržněji orientovaná, spravedlivá, posilovala konkurenceschopnost evropského zemědělství a zajistila, že zemědělství bude více přispívat k řešení nových výzev, včetně přizpůsobování klimatickým změnám a snižování emisí skleníkových plynů. Vedoucí představitelé MZe i resortní experti se pravidelně účastní jednání institucí Evropské unie, které se podílejí na formování budoucí podoby SZP, včetně konferencí, s cílem maximálně podpořit uplatnění pozic ČR a vedou neformální rozhovory s klíčovými partnery. Na základě rozhodnutí Předsednictva RHSD ČR ze dne 3. června 2011 vypracovalo Ministerstvo zemědělství ČR pro 91. Plenární schůzi RHSD ČR dne 20. června 2011 k informaci materiál „Informace o přípravě zemědělské politiky a postavení ČR v budoucnosti“.

Příprava budoucí podoby Společné zemědělské politiky EU

Evropská komise zorganizovala v minulém roce **veřejnou konzultaci k budoucnosti SZP**, která umožnila široké škále aktérů zemědělské i nezemědělské veřejnosti vyjádřit názory na budoucí směřování SZP, a která byla ukončena konferencí v červenci 2010. Při těchto diskuzích vyjádřila převážná většina účastníků názor, že budoucí SZP by měla zůstat silnou společnou politikou rozdělenou do dvou pilířů. Obecně byly doporučeny tyto strategické cíle:

- 1) *zachovat v celé EU potenciál v oblasti produkce potravin* na udržitelném základě, aby byly dlouhodobě zajištěny potraviny pro evropské občany a aby bylo možno přispět k řešení rostoucí celosvětové poptávky po potravinách, u níž FAO očekává do roku 2050 nárůst o 70 %.
- 2) *podpořit zemědělská společenství*, která dodávají občanům v Evropě široký sortiment kvalitních a hodnotných potravin, které jsou vyráběny udržitelným způsobem v souladu s požadavky na životní prostředí, vodu, zdraví a dobré životní podmínky zvířat, zdraví rostlin a veřejné zdraví.
- 3) *zachovat životaschopná venkovská společenství*, pro něž je zemědělství důležitou hospodářskou činností vytvářející místní zaměstnanost, což přináší mnohonásobné hospodářské, sociální, environmentální a územní zisky.

Výsledky veřejné konzultace Komise zohlednila ve svém Sdělení nazvaném Budoucnost SZP po roce 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky, zveřejněném dne 18. 11. 2010. Sdělení vytklo tři hlavní cíle, kterými jsou:

Životaschopná produkce potravin např. zvýšením konkurenceschopnosti zemědělského odvětví a posílením podílu jeho hodnoty v potravinovém řetězci a přínosem k příjmům zemědělských podniků a omezení jejich kolísavosti a kompenzacemi za obtíže při produkci v oblastech se specifickými přírodními omezeními.

Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu, např. zajištěním udržitelných produkčních postupů a posílením poskytování environmentálních veřejných statků, podporou ekologického růst inovacemi, dalšími opatřeními ke zmírnění změny klimatu a přizpůsobení se, pomocí kterých bude moci zemědělství na změnu klimatu reagovat.

Vyvážený územní rozvoj, mj. podporou zaměstnanosti ve venkovských oblastech a zachováním sociální struktury těchto oblastí, zlepšením venkovského hospodářství a podporou diverzifikace, podporou strukturální rozmanitosti v systémech hospodaření, zlepšením podmínek pro malá hospodářství a vytvářením místních trhů.

Vzhledem k tomu, že zemědělství sehrává významnou úlohu ve venkovských oblastech i proto, že vytváří další hospodářské činnosti, které jsou pevně spojeny zejména se zpracováním potravin, cestovním ruchem a obchodem a v mnohých regionech je zemědělství základem místních tradic a sociální identity, musí SZP aktivně přispět k naplňování **strategie Evropa 2020 podporou inteligentního a udržitelného růstu a růstu podporující začlenění**, například posilováním územní a sociální soudržnosti venkovských oblastí, zejména podporou zaměstnanosti a diverzifikace, udržení si a posílením konkurenceschopnosti ve světě v podmínkách rostoucí globalizace a zvyšující se volatility cen, řešením stoupajícího tlaku na podmínky zemědělské produkce způsobeným probíhající změnou klimatu, zajištěním, aby zemědělci méně přispívali k emisím skleníkových plynů a byli aktivní při zmírňování změny klimatu a poskytování energie z obnovitelných zdrojů. Budoucí reforma je také jedinečnou příležitostí zajistit, aby byla podpora v rámci SZP **spravedlivá a vyvážená** mezi členskými státy i zemědělci snížením rozdílů mezi členskými státy a větším zacílením na aktivní zemědělce.

Komise ve Sdělení nastínila tři možné scénáře budoucího vývoje, a to a) úpravu a vylepšení SZP, za b) podstatným přepracováním tak, aby se stala **udržitelnější** a aby byla více zajištěna rovnováha mezi různými cíli politiky, zemědělci a členskými státy, a za c) dalekosáhlejší reforma SZP se silným důrazem na cíle v oblasti životního prostředí a změny klimatu a zároveň na postupný odklon od podpor příjmu a většiny tržních opatření.

Pozice ČR

V návaznosti na předběžnou verzi Sdělení Evropské komise k budoucímu směřování SZP připravilo Ministerstvo zemědělství Východiska pozice České republiky k budoucí podobě Společné zemědělské politiky EU po roce 2013. Tento materiál byl výsledkem širokého konsensu jak s nevládními organizacemi, tak akademickou sférou a dne 3. 11. 2010 byl rovněž přijat vládou na zasedání Výboru pro EU. V návaznosti na text Sdělení EK a vývoj

diskusí v rámci pracovních orgánů Rady EU potom Ministerstvo zemědělství vypracovalo Rámcovou pozici k budoucí podobě SZP, která byla vládou schválena dne 23. 3. 2011. Na jednotlivá jednání orgánů EU jsou zpracovávány pozice k projednávaným problematikám. V rámci koncepčního a transparentního přístupu k formování pozic ohledně budoucnosti SZP v rámci resortu zemědělství probíhají **každý měsíc setkání u kulatého stolu ministra k evropským** otázkám v zemědělství. V rámci těchto jednání bude Ministerstvo zemědělství i nadále pokračovat v diskusích nad klíčovými otázkami budoucí podoby SZP po roce 2013.

Výše uvedené dokumenty vytýčily základní linie pozice ČR. Bude důležité, aby reforma SZP byla **skutečnou reformou, která povede k jednodušší, spravedlivé, tržně orientované, udržitelné a obhajitelné** SZP. Je v zájmu ČR, aby SZP byla pro příští programovací období zachována jako společná politika a aby došlo ke zvýšení její funkčnosti a efektivity. Základem prosperity zemědělství musí být **konkurenceschopná agrární produkce**, podpořená odpovídající cenovou stabilitou a platbami vyrovnávajícími zvýšené kvalitativní požadavky na potraviny a na environmentální standardy vyžadované v Evropské unii, tak aby byl zajištěn odpovídající příjem zemědělců. Současně je třeba klást důraz na investice do vyspělých technologií pro plnění produkčních i mimoprodukčních funkcí zemědělství, do diverzifikace činností podniků, výzkumu, vzdělávání a poradenství. Rozsah produkce musí odpovídat nezbytné míře potravinové i energetické soběstačnosti a bezpečnosti členských zemí a EU jako celku. **ČR je přesvědčena o potřebě provedení zásadní reformy přímých plateb**, která povede k zajištění spravedlivého zacházení mezi zemědělci v rámci celé EU, včetně úrovně přímých plateb. Budoucí podoba přímých plateb jako jednoho z nástrojů SZP musí být posuzována v komplementaritě s tržními nástroji a s nástroji rozvoje venkova. ČR bude usilovat o nalezení takového modelu přímých plateb, který by byl jednoduchý, dostatečně flexibilní a především dobře obhajitelný a vysvětlitelný před veřejností v EU, i vůči třetím zemím (zejména v kontextu rozvojové agendy). Vyplácení přímých plateb by do budoucna mělo být ve větší míře než dnes podmíněno poskytováním veřejných statků. V této souvislosti ČR preferuje dobrovolnou povahu složky případného ozelenění jako odměny za splnění dodatečných veřejných statků. Základní složka by naopak měla být určena pro všechny zemědělce, kteří splní podmínky Cross Compliance. Pokud jde o finanční alokace, stávající systém, při kterém jsou jak alokace finančních prostředků pro členské státy, tak individuální úrovně podpory jednotlivých farmářů, založeny na úrovních produkce, které existovaly v Evropě před mnoha lety, je již neobhajitelný. ČR bude proto usilovat o dosažení srovnatelné úrovně přímých plateb mezi členskými státy. V této souvislosti bude navrhovat stanovení srovnatelné plošné platby, a to zejména s ohledem na regionální a sektorová kritéria. Z tohoto pohledu se zdá jedním z nejvhodnějších řešení rozdělení celkového objemu přímých plateb (*do národních obálek*) proporcionálně podle výměry obhospodařované zemědělské půdy. S ohledem na nutnost posilování konkurenceschopnosti EU bude ČR proti jakýmkoli návrhům přímých plateb, které by omezovaly svobodné rozhodování zemědělců při koncentraci produkce nebo dokonce vedly k umělému štěpení podniků. V tomto kontextu ČR bude zejména vystupovat proti návrhům stropů plateb jakkoliv souvisejících s velikostní strukturou zemědělských podniků. ČR bude podporovat další posilování významu politiky rozvoje venkova jakožto klíčového nástroje pro zvýšení konkurenceschopnosti zemědělského

sektoru a na podporu udržitelného rozvoje venkovských oblastí a řešení jeho problémů (zejména otázky spojené s vyřizováním a s nabídkou pracovních příležitostí).

K zajištění větší transparentnosti a rovného zacházení ČR prosazuje jednotný přístup při stanovení alokací na rozvoj venkova založený na objektivních kritériích, zejména potřeby modernizace zemědělských podniků/venkova.

Projednávání budoucnosti SZP v institucích EU

Problematiku budoucí podoby Společné zemědělské politiky diskutovala **Rada EU** pro zemědělství a rybnářství jak za belgického předsednictví, kdy došlo na listopadovém setkání ministrů k představení Sdělení a na prosincovém jednání pak k diskusi ministrů k prvnímu cíli SZP – udržitelná produkce potravin, tak za maďarského předsednictví, kdy ministři na lednovém a únorovém zasedání diskutovali zbývající dva cíle budoucí SZP, a to udržitelné hospodaření s přírodními zdroji, resp. vyvážený územní rozvoj. V Radě panuje většinová shoda ohledně udržení produkčního potenciálu evropského zemědělství, posílení konkurenceschopnosti a tržní orientace a vyššímu příspěví k řešení otázek změny klimatu. Rozdílné názory panují na budoucí sblížení úrovně přímých plateb mezi členskými státy a rozdělení finančních prostředků na rozvoj venkova, kdy převážně země EU-15 usilují o co nejmenší jejich úrovně pokles přímých plateb a co nejvyšší navýšení alokací na rozvoj venkova, které významně upřednostňují nové členské země. Menší skupina zemí potom nesouhlasí se zavedením stropů pro přímé platby podle velikosti podniků.

Na základě proběhnuvší diskuse na půdě Rady maďarské předsednictví EU připravilo návrh Závěrů Rady k budoucnosti SZP, který nicméně nezískal nezbytnou podporu všech členských států. Na jednání Rady dne 17. března tak byly odsouhlaseny **Závěry předsednictví** podpořené 20 členskými státy (UK, SE, DK, LV, LT, EE a MT se vyslovily proti znění textu), a proto je možné Závěry předsednictví považovat za silný signál členských států EU vůči Evropské komisi ohledně preference návrhů a konkrétních řešení, která by měla být obsažena v budoucích legislativních návrzích.

Tématem budoucnosti SZP se aktivně zabývá rovněž **Evropský parlament**, který z vlastní iniciativy předkládá „Zprávu o společné zemědělské politice do roku 2020: Řešení problémů v oblasti potravin, přírodních zdrojů a územní problematiky“. Cílem zprávy je ovlivnit směřování legislativních návrhů připravovaných Komisí. Zpravodajem byl určen poslanec EP Albert Dess, který na jednání Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP dne 28. 2. 2011 představil první návrh zprávy. K návrhu bylo předloženo celkem 1267 pozměňovacích návrhů a dne 11. – 12. 4. K nim proběhla diskuse ve Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP (COAGRI). Pozměňovací návrhy, zpracované ve spolupráci s nevládními organizacemi, uplatnila prostřednictvím českých zástupců v EP rovněž ČR. Následně proběhlo dne 25. května v zemědělském výboru Evropského parlamentu hlasování o návrhu zprávy. Ministerstvo zemědělství ČR připravilo stanovisko ke všem 1267 pozměňovacím návrhům a dále ke kompromisním návrhům zpravodaje a stínových zpravodajů. V rámci jednání výboru byla většina kompromisních návrhů přijata s tím, že k zastropování byl přijat variantní pozměňovací návrh, který **požaduje omezení plateb podle velikosti podniků** při zohlednění zaměstnanosti a udržitelných postupů. Výbor tedy zprávu schválil, avšak se zcela odlišným

postojem ke cappingu a greeningu, než v její zpravodajem navržené verzi. Výbor tak podpořil návrh EK na zavedení stropů přímých plateb a, pokud jde o složku ozelenění, i zde se postavil na stranu EK a podpořil vznik zelené složky přímých plateb. Výbor dále ustoupil z původního explicitního návrhu na poskytnutí každému ČS alespoň 65 % průměru přímých plateb. Dále bylo výborem odmítnuto používání rovné plošné sazby (flat rate) pro celou EU, zároveň ale výbor volá po spravedlivých podmínkách pro jednotlivé ČS i zemědělce napříč EU. Zpráva bude dále projednávána na plénu EP, jež se sejde ve dnech 22. až 23. 6. 2011.

V rámci aktivního přístupu k **prosazování zájmů ČR v SZP v Evropském parlamentu** se v první polovině května ve Štrasburku uskutečnilo setkání zástupců MZe, v čele s náměstkem pro společnou zemědělskou a rybářskou politiku, s českými europoslanci a byla dohodnuta další spolupráce při projednávání zprávy k budoucnosti SZP, včetně přípravy plenárního zasedání a hlasování pléna o zprávě k SZP.

Multilaterální a bilaterální aktivity

V rámci aktivní agrární diplomacie se vedoucí představitelé MZe i resortní experti pravidelně aktivně účastní jednání institucí Evropské unie, které se podílejí na formování budoucí podoby SZP, s cílem maximálně podpořit uplatnění pozic ČR a vedou neformální rozhovory s klíčovými partnery. Od září loňského roku proběhlo více než 20 bilaterálních jednání ministra zemědělství ČR s resortními protějšky z členských států EU a řada jednání na úrovni náměstka ministra a na expertní úrovni. MZe se též zapojuje do multilaterálních aktivit s cílem propagace pozic ČR mezi členskými státy a působení vůči evropským institucím.

Na únorovém jednání ministrů zemědělství v Bruselu dosáhla významného úspěchu iniciativa ČR k odmítnutí cappingu, a to podpisem **společné deklarace České republiky, Německa, Velké Británie, Slovenska, Rumunska a Itálie**. Deklarace, iniciovaná ČR, byla následně předána komisaři pro zemědělství a rozvoj venkova. Díky iniciativě ČR tak byla dosažena momentální blokační minorita v Radě proti případnému zastropování přímých plateb s tím, že obecnou podporu vyjádřila rovněž řada dalších členských států. Mj. i za přispění tohoto úsilí ČR Komise ustoupila od původního záměru přerozdělit získané finanční prostředky ze zastropování přímých plateb mezi všechny členské státy, což by pro ČR s ohledem na velikostní strukturu podniků bylo značně nevýhodné. Jednání ohledně zastropování nadále pokračují a je z nich patrná neustávající snaha EK prosadit co možno nejvyšší zastropování.

Za úspěch v rámci SZP lze považovat i **Společné prohlášení zemí V4+2** Bulharska, České republiky, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovenské republiky ohledně budoucnosti SZP po r. 2013, na jehož formulování se ČR aktivně podílela. Prohlášení bylo podepsáno při příležitosti setkání zemí Visegrádské skupiny v Bratislavě dne 9. listopadu 2010. K deklaraci, která na výše zmíněné Bratislavské prohlášení navazovala, se následně připojila také Litva a „staré“ členské státy Švédsko a Portugalsko, což v této věci znamená velký průlom. Z deklarace jednoznačně vyplývá, že budoucí Společná zemědělská politika by měla být jednoduchá, spravedlivá, tržně orientovaná, udržitelná, transparentní a obhajitelná v očích veřejnosti. Koordinovaný postup všech zemí při vyjednávání má za cíl dosáhnout skutečné reformy SZP a nastolení spravedlivých podmínek pro všechny zemědělce v EU. S ohledem na vývoj jednání o SZP MZe ČR požádalo MZe Slovenska, aby zpráva EP k budoucnosti SZP byla zařazena na program **jednání ministrů zemědělství V-4+3 13. a 14. června** s cílem dohodnout další koordinovaný postup zúčastněných zemí.

Za jednu z nevýznamnějších akcí lze považovat návštěvu komisaře pro zemědělství a rozvoj venkova **Daciana Cioloșe** na pozvání ministra zemědělství ČR, která se uskutečnila dne 11.4. 2011 a poskytla jak příležitost pro bilaterální setkání **ministra Fuksy s komisařem**, tak možnost seznámit komisaře s podmínkami českého zemědělství formou návštěvy zemědělského podniku a diskusí se zástupci nevládních organizací. V souvislosti s budoucí podobou SZP vyjádřil komisař přesvědčení o potřebě zavedení cappingu nicméně za předpokladu, že by toto opatření nemělo primárně vést k diskriminaci nových členských států ani velkých podniků. Přímé platby pro jeden podnik ve výši např. 500 tis. EUR a výše jsou podle něj jen těžko obhajitelné před veřejností, chce však nalézt nástroje pro zmírnění dopadů tohoto opatření. Doplnil, že částka podléhající zastropování přímých plateb by měla být snížena alokací 30% přímých plateb vázaných na greening a zohledněním kritéria zaměstnanosti. Podstatný je také fakt, že by finanční prostředky z cappingu měly zůstat alokovány v rámci národní obálky daného členského státu a došlo by k jejich převedení na opatření zaměřená na modernizaci v rámci II. pilíře. Co se týče samotné výše stropu, EK uvažuje o částce 300 tis. €, nicméně se prozatím jedná pouze o jednu z možností. V kontextu plánovaného ozelenění SZP pan komisař uvedl, že se jedná o prioritní opatření, které nicméně nesmí vést k nárůstu administrativní zátěže. Komisař rovněž akcentoval potřebu zacílení podpor pouze na aktivní zemědělce, což je nezbytný předpoklad zachování transparentnosti SZP.

Z dalších aktivit lze zmínit například **konzultace se zástupci generálního ředitele ředitelství Evropské komise DG Agri** v předvečer květnového jednání Rady, kde byly prezentovány požadavky ČR na reformu SZP tak, aby je EK mohla zohlednit při právě probíhajícím formulování legislativních návrhů.

Očekávaný vývoj

Na červnovém zasedání Evropského parlamentu očekáváme přijetí zprávy EP k budoucnosti SZP. **Legislativní návrhy k SZP** budou podle komisaře Cioloșe předloženy v polovině října letošního roku, tedy za polského předsednictví tak, aby mohly být prezentovány na jednání Rady EU pro zemědělství avizované na 20. října 2011. Komisař plánuje na červen svolat jednání poradní skupiny pro sektor skotu a vzešlá doporučení využít při finalizaci legislativních návrhů. Na zveřejnění legislativních návrhů naváže další klíčové diskuse v evropských institucích, které by měly vyústit v dohodu Rady s Evropským parlamentem a Evropskou komisí tak, aby nezbytné právní předpisy byly přijaty včas před začátkem nového programovacího období, tj. optimálně do konce roku 2012 nebo počátkem roku 2013. Předpokládáme, že Komise navrhne avizované změny, včetně zavedení stropu pro přímé platby zemědělským podnikům, a ČR bude pokračovat v úsilí o eliminaci tohoto prvku.

Obecně bude MZe na poli Společné zemědělské politiky EU pokračovat v budování pozice ČR jako aktivní a respektovaného hráče.